

**REFERAT IZ PREDMETA
PSIHOLOGIJE:
Čustveni in moralni razvoj**

ČUSTVENI RAZVOJ

Čustveni razvoj pri posamezniku poteka postopno. Iz prvotnega nediferenciranega čustvenega vznujenja se razvijejo najprej enostavna, nato kompleksnejša čustva. Čustvenega reagiranja pa se tudi učimo, in sicer tako, da prenašamo čustvene odzive na nove objekte. Drug izvor učenja čustvenega reagiranja je posnemanje, imitacija. Raziskovalci so ugotovili, da otroci radi posnemajo čustvene izraze in reakcije oseb, ki jih poznajo.

Nemoten čustveni razvoj je pomemben za normalen duševni in osebnostni razvoj posameznika. Nevarna je na primer odtegnitev ali celo odsotnost čustvenih spodbud in čustvenih stikov (čustvena deprivacija), ki lahko povzroči resne motnje. Slabo vpliva tudi prehudo obremenjevanje, zaradi katerega se kopičijo negativna čustvovanja (občutje krivde, strah, tesnoba, pobitost, sram, ...). To lahko zavre normalno razvijanje in uveljavljanje in povzroči preveč potlačanja in obrabnega delovanja. Čustveni problemi so eden glavnih znakov in spremljevalcev nevrotskih motenj.

Ob normalne čustvenem razvoju se oblikuje čustveno zrela osebnost, za katero je značilna:

1. USTREZNOST ČUSTVENIH ODZIVOV

Čustveno zrela oseba ne bo žalovala na veselici in se ne veselila na pogrebu. Njeno čustvovanje se bo ujemalo s situacijo.

2. R AZVITOST IN PRIMERNA KONTROLA ČUSTVENIH IZRAZOV

Čustveno zrel človek zna izražati čustva, vendar je njihovo izražanje zmožen nadzorovati. Nezmožnost čustvenega nadzora je znak čustvene nezrelosti, neustrezna pa je tudi pretirana čustvena kontrola in čustvena osiromašenost.

3. PESTROST IN KOMPLEKSNOST ČUSTEV

Za čustveno zrele osebe je značilno razvito pestro in globoko čustvovanje.

UČENJE ČUSTVENIH ODZIVOV

V življenju se naučimo čustveno reagirati tudi na dražljaje in situacije, ki sprva sicer niso vzbujale čustvenih odzivov. Američan John B. Watson, utemeljitelj behaviorizma, je že leta 1920 eksperimentalno dokazal, da se lahko čustvenih odzivov naučimo s pogojevanjem. Albert, 11 mesecev star dojenček, ki ni kazal nobenega strahu pred živalmi, na primer mišmi, podganami,... v poskusu so mu prinesli v bližino belo miš in takoj po tem so sprožili močan zvok, ki ga je prestrašil. Že naslednji dan je mali Albert pokazal vse znake strahu in odpora, ko so mu pokazali žival, četudi ni bilo nobenega zvoka. Prav verjetno je da na podoben način nastajajo različni novi čustveni odzivi na primer fobije (*grško phobos = strah*; fobije so nesmiseln strah pred določenimi pojavi, predmeti in bitji; na primer pred krvjo, zaprtimi prostori, višino,...).

OTROKOVA ČUSTVA

Čustva otroka se razlikujejo od čustev odraslih. Največkrat so enostavna in jih otrok izraža brez zavor. Odrasli večkrat ne razumejo otrokovih čustvenih izlivov. Kadar se otrok razjezi ali če je ljubosumen in trmast, tudi odrasli čustveno reagirajo; kaznujejo ga v jezi. S takim ravnanjem se zrahljajo odnosi med otrokom in odraslimi. Poleg tega odrasli marsikdaj ne znajo pravilno oceniti intenzivnosti otrokovih čustev; otrok hitro menja jok in smeh, zato menijo, da njegovo čustveno doživljanje ni globoko.

NOVOROJENČKOVA ČUSTVA

Znano je, da odrasli doživljajo čustva strahu, jeze, sovraštva, ljubezni, ljubosumnosti, žalosti, navdušenja,... Ali katero izmed teh čustev prinese novorojenček ob rojstvu s seboj na svet?

Ali je novorojenček žalosten jezen oz. žalosten kadar joka, ali zna ljubiti in trpeti? Takšna in podobna vprašanja postavljajo tisti, ki se zanimajo za otroka ali iz teoretičnih ali iz praktičnih razlogov.

Četudi so taka vprašanja že nekdam vzbujala zanimanje so jih sistematsko začeli preučevati šele v drugem desetletju tega stoletja. Ameriški psiholog John Watson je opazoval novorojenčke in izvedel različne eksperimente. Iz otrokovega reagiranja v različnih situacijah je sklepal, da so strah, jeza in ljubezen otroku prirojeni.

Watsonov ekperiment:

Ko je ekaperimentator v bližini novorojenčka izvedel močan zvok, ali ko je otroku izmaknil podlogo, na kateri je ležal, je otrok brcal, trepetal, zadrževal dih in jokal. Takšno otrokovo reagiranje je razlagal kot strah. Ko je otroku preprečil gibe glave ali roke, je otrok brcal z rokami in nogami ali samo z nogami, zadržal dih, jokal in kričal. Takšno reagiranje je Watson razlagal kot jezo. Ko je otroka nežno božal in trepljal ter ga dajal v mlačno vodo, se je otrok iztegoval gledal in stegoval roke. Watson je takšno reagiranje razlagal kot čustvo ljubezni. Po Watsonu močan zvok in izmikanje podloge, na kateri otrok leži, povzroči strah, preprečevanje gibov, povzroči jezo, nežno božanje pa ljubezen, kasneje so mnogi psihologi skušali preveriti, če so Watsonove trditve točne.

KAKO SE RAZVIJAJO ČUSTVA

Čim je otrok starejši opažamo več različnih čustev, torej takih, ki jih srečamo pri odraslih. Otrok se boji, jezi, je ljubosumen, se veseli, sovraži in tudi ljubi. Razni predmeti, osebe in situacije, ki prej pri otroku niso izzvali čustev postanejo vzrok močnih čustev.